

YARATICI DÜŞÜNME BECERİSİNİN MÜZİK ÖĞRETİMİNDE KULLANILIRLIĞI İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Öğr. Gör. Tarkan Yazıcı
Dicle Üniversitesi
tarkan.yazici@dicle.edu.tr

Öğr. Gör. Şefika İzgi Topalak
Karadeniz Teknik Üniversitesi
sefikat@gmail.com

Özet

Yaratıcılık; müzik öğretim programında yer alması gereken, eğitim yoluyla kazandırılması gereken en üst düzey düşünme becerisidir. Etkili bir müzik öğretimi; yaratıcı, yeni oluşumlara açık, düşüncelerinde esnek, objektif müzik öğretmenleri ile gerçekleşecektir. Müzik öğretiminde; yaratıcı düşünme becerisinin öğrenciye kazandırılmaması ya da elinden alınması; öğrencinin dünyayı algılayamamasına, neleri yapabileceğinin farkına varamamasına, öğretim boyunca edineceği bilgileri yaşamında etkili bir biçimde kullanamamasına neden olacaktır ki; bu da araştırmanın problemini/önemini ortaya koymaktadır. Araştırma boyunca nitel araştırma modeli kullanılırken, araştırma yöntemi olarak görüşme (mülakat), araştırmada veri toplama aracı olarak da görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma 2012/2013 eğitim/öğretim döneminde farklı illerde görev yapmakta olan 21 müzik öğretmeni ile görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; müzik öğretmenlerinin öğretimlerinde kendi ders programlarını uyguladıkları ve bu uygulamada yaratıcı düşünme becerisine yer vermedikleri; yaratıcı düşünme ile ilgili herhangi bir eğitim almadıkları, yaratıcılık özelliklerine sahip öğrencilerin kişisel özelliklerini bilmedikleri; dolayısıyla öğrencilerdeki yaratıcı potansiyelini ortaya çıkaramadıkları ve geliştiremedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Müzik öğretimi, yaratıcılık, yaratıcı düşünme.

TEACHERS' VIEWS ON THE USE OF CREATIVE THINKING ABILITY IN MUSIC EDUCATION

Abstract

Creativity is a top-level thinking skill that should be included in the curriculum of music and observed through education. An effective music education will be possible with music teachers who are creative, open to new formations and flexible thinkers. In music education when the creative thinking skills are taken away from the student or not thought properly, it causes problems such as the student not being able to observe the world, inability to recognize her abilities and not being able to practice what she learned through out her education which proves the importance of this research. Throughout the research, qualitative research model and as the survey research method (scan) were used. Interview form was used to collect research data. The research was carried out through interviews with 21 music teachers who have been serving in different provinces during 2012/2013 education/training period. The result of research determined that, music teachers implement their own curricula, and they do not practice creative thinking, they did not receive any training on creativity, and that they do not acknowledge the creative students' special talents and therefore they aren't able to find out and unlock their full potential.

Key Words: Music education, creativity, creative thinking.

GİRİŞ

Bir işi başarabilmenin tutkusuna kapılan insanoğlu amacının ne olduğunu anlamak ve bu amacına ulaşabilmek için gözle görülen ama akıl yoluyla algılanabilmesi zor olan çözüm yolları aramaktadır (Altar, 2009: 42).

Söylediğimiz her şeyi inceleriz ve her bir sözcüğü tanımlarız. Ancak çoğu kez sahip olduğumuz kavramları yakından incelediğimizde hiç de belirgin olmadıklarını, çeliştiklerini, anlamsız ya da saçma olduklarını görürüz. Böylesi durumlarda mantıklı çözümlere bize yardımcı olamaz. İhtiyacımız olan şey felsefenin daha çetin ancak aynı zamanda da daha ilginç düşünme biçimleridir (Langer, 2012: 8).

Bu noktada; bir felsefi düşünme biçimi olan yaratıcı düşünme; insanın amacına ulaşmasını zorlaştıran, karşısına çıkan engellemeleri/problemleri çözebilmesi yönünde etkili bir araç olacaktır. Çünkü yaratıcılık; insanı yaşamı boyunca takip eden bir beceridir.

Yaratıcılık, doğuştan gelen içsel bir yetenek ve süreç; var olanı yeniden biçimlendirerek yeni şeyler keşfetmektir (Akbaş, 1991: 14). Yaratıcılık hakkındaki diğer farklı tanımlamaları da;

- Wegerif (2007: 143); özgür, hareketli ve üretken bir süreç,
- Torrance; ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulmak,
- Read; önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması,
- Suchkov; gerçeklik dediğimiz bütünün parçalarını yeni bir biçimde düzenlemek ve yeniden ortaya koymak,
- Landau; daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme şeklinde ifade etmiştir (San, 2008: 14-15).

“Yaratıcı insan, içsel bir kavrayışa sahiptir. Başkalarının daha önce görmediğini görür, başkalarının daha önce duymadığını duyar. İşte bu, yaratıcılıktır” (Osho, 2011: 5).

Bilgi çağının en önemli kavramı olan yaratıcılık, ancak 1950'den itibaren eğitim bilimcileri tarafından akademik anlamda tartışılmaya başlanmış ve çeşitli disiplinlerde, alanlarda etkili olmuştur (Lewis ve Smith, 1993: 134).

“Ana yoldan ayrılma, deneye açık olma ve kalıplardan kurtulma”; yaratıcılığı tanımlamada kullanılan anahtar kavramlardır (Özden, 2011: 174). Bazen “akıcı düşünme yeteneği” olarak da tanımlanan yaratıcılık; bir düşünme biçimidir ve hayal gücü ile çok yakın ilişkilidir. Tüm duygusal ve zihinsel etkinliklerde, her türlü çalışma ve uğraşın içinde yer alan yaratıcılık becerisi, insan yaşamının ve gelişiminin temelini oluşturmaktadır.

Eğitimle geliştirilebilen yaratıcılık sayesinde öğrenci; olaylara, fikirlere, kurallara, davranışlara, nesnelere farklı bakabilecektir. Çünkü eğitim; soran, düşünen, akıl yürüten, problem çözen ve sorgulayan bireyler yetiştirir. Dolayısıyla geleneksel eğitim biçimi yerine, yaratıcılığın da yer aldığı çağdaş eğitim biçimine yer verilmelidir.

Eğitimin ilkeleri, insan doğası hakkındaki düşüncelerden türetilir. Eğer yeteneklerin değişmez olduğu varsayılırsa, eğitim sınırlandırılmış; yeteneklerin esnek olduğu varsayılırsa, eğitim açık uçlu olur. Eğitimciler, öğrencilerin potansiyelini göz önüne alarak onlarla birlikte çalışmalıdır. Bazen eğitimciler öğrencilerin potansiyelini görmeyerek ya da görmezden gelerek, onların yaratıcılıklarını köreltebilmektedir. Aristoteles, eğitim görmüş ve eğitim görmemiş kişilerin, aynen canlı ile ölü gibi birbirinden farklı olduklarını vurgulamaktadır (Moseley, 2012: 80-81).

Öğretmen; öğrenciyi yaratıcılık bağlamında özgür bırakmalı, ders dışında da öğrenciyi zaman ayırmalıdır. Çünkü öğrencinin yaratıcı güç ve becerisinin yaşama aktarılması, yaşamını sorgulaması ve toplumda birey olarak yerini alması eğitim aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Yaratıcı düşünce, eğitim ve meslek alanında başarı için gereklidir. Bu nedenle eğitim yoluyla kazandırılması gereken en üst düzey düşünme becerisi olmalıdır. Merak ve özgünlük kavramlarını içeren yaratıcılık sayesinde birey, problemlere yeni çözüm yolları bulacak ve sentez yapma becerilerine sahip olacaktır.

Bu bağlamda, yaratıcılık özelliklerine sahip olan öğrencilerin tanınması ve bu potansiyellerini geliştirmede kendilerine yardımcı olunabilmesi için bazı kişilik özellikleri aşağıda sıralanmıştır. Yaratıcı düşünebilen bireyler;

- Kendine güvenen ve risk alan,
- Yüksek enerjili ve maceracı,
- Meraklı,
- Oynamayı seveni şakacı ve mizahçı,
- İdealist,
- Kendi başına olmayı seven,
- Artistik ve estetik ilgilere sahip,
- Yeniliklere düşkün, acayip, gizemli ve kompleks şeyleri seven,
- Düşünerek ya da düşünmeden ani davranan bireylerdir (Özden, 2011: 176-178).

Yaratıcılık, kalıba girmemek olarak ifade edilse de eğitim kurumlarımızda öğrenciler bir yandan da kalıp içerisine konulmaya çalışılmaktadır. Yaratıcılık, sıradan bir problemin çözümünü bilmek de olabilir, büyük bir keşif yapmak da olabilir. Bu sebeple yaratıcılık becerisinin öğrencinin elinden alınması, öğrencinin dünyayı algılayamamasına, neleri yapabileceğinin farkına varamamasına neden olacaktır.

“Temel insan hakları açısından ve ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatındaki etkileri düşünüldüğünde her seviyedeki eğitim kurumunun, öğrencilerdeki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarmaya ve geliştirmeye yönelik programlar hazırlaması bir gereklilik olmaktan öte bir zorunluluktur” (Özden, 2011: 188).

Yapısı gereği insan; sağlıklı, mutlu, başarılı yaşama; yaşamını en iyi biçimde düzenleme, sürdürme, geliştirme ve yetkinleştirme; bu yolda gerekli fırsatlardan yararlanma; giderek kendini gerçekleştirme ve aşma gereksinimi içindedir. Birey, tüm bu gereksinimleri karşılayabilmek için günlük “yaşam bilgisinin” ötesinde, hem “doğruyu ve tutarlıyı”, hem “yararlı ve kullanışlıyı”, hem de “özgünü ve güzeli” aramaktadır (Uçan, 2005: 179). Tüm bu süreçte, bireyin en önemli dayaklarından biri, bilim ve teknik dışında “müzik” olacaktır.

Çünkü müziğin insan yaşamında bireysel (fizyo/biyopsişik), toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel işgörülere bulunmaktadır (Uçan, 2005: 21). Bu nedenle; yaratıcı düşünme becerisinin müzik eğitimi/öğretiminde kullanılabilirliği önem kazanmaktadır.

Karolyi (1996)’ye göre; müzik eğitimi hem bir sanattır, hem bir bilimdir. Hem duygusal olarak algılanabilmeli, hem de akıl ile kavranabilmelidir. Herhangi bir sanat ya da bilim dalındaki gibi müzik eğitiminde de, bilgiye ve ustalığa giden yolda “kestirmeler” yoktur (Aktaran: Baştuğ, 1999: 20). Rameau (1722)’un dediği gibi; “Müzik sabit kuralları olması gereken bir bilimdir; bu kurallar açık bir ilkeden türemelidir” (Aktaran: Fubini, 2003: 101).

Genel eğitimin bütünleştirici bir bileşeni ve tinsel eğitimin temeli olan müzik eğitimi (San, 1979: 3); yaratıcı düşünebilen öğretmen ve öğrenciler sayesinde hedeflerine ulaşabilecektir. Öğrenci, müzik öğretimi aracılığıyla edindiği bilgileri kullanabilmeli, üretebilmeli, toplumu yönlendirebilmelidir. Çünkü yaratıcı düşünebilen bireylerin yetiştirilmesi, eğitim programının hedeflerinden biridir.

Ayrıca, yaratıcı bir müzik eğitimi için, bu anlayışta müzik öğretmenlerin yetişmemesi önemli bir sorun olacaktır. Çünkü küçük yaştan başlayarak çocukları yaratıcı kılmaya en uygun alan, genel ve tümel eğitim/öğretim için de yaygınlıkla yer alan bir disiplin olan müzik eğitimidir (San, 2008: 24-25).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; yaratıcı düşünme becerisinin müzik öğretiminde kullanılabilirliğinin öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları, müzik öğretimi ile ilgili yapılacak çalışmalara temel oluşturması, müzik eğitim/öğretimi ile ilgili yapılacak düzenlemelere yardımcı olabilmesi, yaratıcılığın müzik öğretiminde kullanılabilirliğinin tespit edilmesi ve eksikliklerin/sorunların çözüme ulaştırılması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problem cümlesi; “müzik öğretmenleri, yaratıcı düşünme becerisinin müzik öğretiminde kullanılabilirliğini nasıl değerlendirmektedir ?” şeklinde düzenlenmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın alt problemleri aşağıdaki şekildedir:

- Müzik dersi öğretim programı uygulanabilmekte midir yoksa öğretmenin uygun bulduğu bir program mı uygulanmaktadır?
- Müzik dersi öğretim programı yaratıcı düşünme becerisini kapsayan etkinlikler içermekte midir?
- Müzik öğretmeni, öğrencinin yaratıcılık becerisini kapsayan etkinlikler gerçekleştirebilmekte midir? Gerçekleştirmekte ise ne gibi uygulamalar bulunmaktadır?
- Müzik öğretmeni, lisans eğitim/öğretim sürecinde yaratıcı düşünme becerisi eğitimi almış mıdır?
- Müzik öğretmeni, yaratıcı düşünce ile ilgili herhangi bir hizmetiçi eğitim, seminer ya da çalıştaya katılımda bulunmuş mudur?
- Müzik öğretmeni, yaratıcı düşünme potansiyeline sahip öğrencilerin kişilik özelliklerini bilmekte midir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve veri analizleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel bir araştırmadır. Müzik öğretiminde yaratıcı düşünme becerisinin kullanılabilirliğinin, müzik öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi için araştırma türü olarak görüşme (mülakat) yöntemi seçilmiştir.

Nitel araştırma metodolojisinin araştırmalarda tercih edilmesinin temel sebepleri şunlardır:

- Üzerinde araştırma yapılan ya da yapılması planlanan kişilerin sahip oldukları deneyimlerden doğan anlamları sistematik olarak inceleyebilmek için,
- Nitel yöntemlerle duygu, düşünce süreçleri ve hisleri daha iyi anlayabilme için,
- Bulgulardan elde edilebilecek kuramların gerçeği yansıtacağı için (Ekiz, 2003: 25).

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme (mülakat) metodu; insanların neyi ve neden düşündüklerini, duygu, tutum ve hislerinin neler olduğunu, davranışlarını yönlendiren faktörleri ortaya çıkaran bir veri toplama aracıdır (Ekiz, 2003: 61).

Çalışma Grubu

Çalışma; 2012/2013 eğitim/öğretim yılında farklı illerde görev yapmakta olan 21 müzik öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir ve bu öğretmenlerle “Öğretmen Görüşme (Mülakat) Formu” aracılığıyla görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılanların 13’ü (%62,0) kadın, 8’i (%38,0) erkektir.

Tablo 1: Cinsiyet Değişkeninin Frekans ve Yüzdesi

	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	13	62,0
Erkek	8	38,0
Toplam	21	100,0

Veri Toplama Aracı

Araştırmada; yaratıcı düşüncenin müzik öğretiminde kullanılabilirliğinin değerlendirilebilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan “Öğretmen Görüşme (Mülakat) Formu” kullanılmıştır. Aşağıda araştırmada kullanılan ölçme aracıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Öğretmen Görüşleri Formu

Bu görüşme (mülakat) formu; daha önceden yapılmış tez çalışmaları, kitaplar, makaleler, sempozyum bildirileri ve yayınların incelenmesi sonucunda müzik öğretmenlerinin, yaratıcı düşüncenin müzik öğretiminde kullanılabilirliğini değerlendirebilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmen görüşme (mülakat) formu; 6 sorudan oluşmakta ve müzik öğretmenlerinin görüşlerine dayanmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, tablolar halinde düzenlenmiş, tema/kodlar saptandıktan sayısal veriler tespit edilmiş ve yüzde hesaplamaları yapılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Tablo 2: Öğretmenlerin Müzik Dersi Öğretim Programını Uygulama Durumları Temasının Alt Temalarına Göre Dağılımı

Alt Temalar	Evet		Hayır		Kısmen	
	f	%	f	%	f	%
Mevcut programı uygulama durumları	2	9,52	16	76,19	3	14,29
Kendilerine ait bir öğretim programı oluşturma durumları	17	80,96	2	9,52	2	9,52
Öğrencilerdeki hazırbulunuşluğu yeterli görme durumları	1	4,76	20	95,24	0	0,0
Öğretim programını öğrencilere uygun görme durumları	0	0,0	21	100,00	0	0,0

Bu bulgulara göre; araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinin 16'sı (%76,19) müzik dersi öğretim programı uygulayamamakta; 17'si (%80,96) kendilerine ait uygun buldukları bir öğretim programını uygulamakta; 20'si (%95,24) öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini yetersiz görmekte ve 21'i (%100)'ü mevcut müzik dersi öğretim programını öğrenciler açısından uygun bulmamaktadır.

Ayrıca öğretmenler; "Aslında ikisinden de biraz biraz uyguluyorum. Kendi programım da var. Çünkü programda istenileni verebilmem için ders saatlerimin fazla olması veya sınıfların kalabalık olmaması gerekli. Bir de bunların yanında öğrencilerin istek ve ilgisi okulun fiziki koşullarının da uygun olması gerekiyor. Sınıf düzeyleri ve onların hazırbulunuşlukları yetersiz olduğundan onlara göre değişken şekilde kendim bir program hazırlayıp yürütüyorum. Bence program ütöpik bir ortamda hazırlanıyor. Çünkü mevcut öğrenci ve öğretim ortamı-okulların koşullarına göre değil. Çok üst düzey koşullara göre yapılmış ama bizim yaşadığımız durum çok farklı. O nedenle bence uygulanabilir değil"; "Hayır uygulayamıyorum. Kendi programımı uyguluyorum. Bir okula gidiyorsunuz öğrencileri temel seviyelerden almanız gerekiyor. Hiç bir şey bilmiyor oluyorlar. Genelde temel bilgiler ve nota eğitimi veriyorum. Program öğrencilerimden çok ileride oluyor. Program-öğrenci seviyesi uyumlu ve doğru değil bene. Şaşıyorsunuz nasıl öğreteceğinizi"; "Evet yürütmeye çalışıyorum. Ama zorlanıyorum tabi. Ben birkaç yıldır aynı okuldayım. O nedenle öğrencilerde belirli bir temel oluşturdum. Program sıkıntıları var. Pek öğrencilere uygun değil aslında ama yürütmeye gayret gösteriyorum" şeklinde mevcut ders programı ve öğrenci hazırbulunuşluk düzeyi ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Müzik Dersi Öğretim Programının Yaratıcı Düşünme Becerisini Kapsayan Etkinlikler İçerme Durumuna İlişkin Görüşleri Temasının Alt Temasına Göre Dağılımı

Alt Temalar	Evet		Hayır		Kismen	
	f	%	f	%	f	%
Yaratıcı düşünme becerisini kapsayan etkinlikler içerme durumu	1	4,76	10	47,62	10	47,62

Tablo 3'e göre; müzik öğretmenlerinin 10'u (%47,62) müzik dersi öğretim programının yaratıcı düşünme becerisini kapsayan etkinlikler içermediğini, 10'u da (%47,62) kısmen içerdiğini belirtmektedir.

Ayrıca öğretmenler; "Kismen aslında. O kısım öğretmene bırakılmış. Kılavuz kitaplarda görsel, işitsel sunumlar oluyor ama programda yok. Aslında günümüzün programları eskiye göre daha renkli geliyor bana. Hazırbulunuşluğu yüksek ve imkanları yüksek olan okullarda uygulansa daha iyi sonuçlar alınabilir"; "Hayır içermiyor. Çok az var. Asla yeterince değil. Etkinlik olarak da görünenler var ama onlarda etkili değil. Örneğin 4 ölçülük bir ezgi yazmaları isteniyor. İnternette alıp getiriyorlar; "İçermiyor. Ancak bu konularda bilgisi olan öğretmenler kendileri ekleyip etkinlikler düzenliyorlar. Sadece bir iki performans ödevinde var sanırım. Mesela marakas yapmak gibi. Ben onun haricinde hiç görmedim"; "İçermiyor... Çok basit küçük deneyler var. Ama o kadar basit etkinlikler ki anlamsız geliyor, hiç uygulamıyorum" ifadeleriyle müzik dersi öğretim programının yaratıcı düşünme becerisini kapsayan etkinlikler içerme durumu ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Uygulamalarında Yaratıcı Düşünme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlik Yapmaları Durumu Temasının Alt Temalarına Göre Dağılımı

Alt Temalar	Evet		Hayır		Kismen	
	f	%	f	%	f	%
Etkinlik yapma durumları	9	42,86	11	52,38	1	4,76
Ders süresi uygunluğu durumu	0	0,0	21	100,00	0	0,0

Bu bulguya göre; müzik öğretmenlerinin 9'u (%42,86) uygulamalarında yaratıcılığa yönelik etkinliklere yer vermektedir. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı, ders saat dilimini bu etkinlikler için yetersiz bulmaktadır.

Ayrıca öğretmenler; "Çok yapmıyorum. Çünkü konuyu bilmiyorum. Bir de ders saatlerimizin azlığından dolayı temel bilgileri bile vermekte zorlanıyoruz, yetiştiremiyoruz. Yaratıcılık ile ilgili oyunlar falan oynatacak zamanımız olmuyor"; "Hayır yapamıyorum. Aslında sadece ders yapmaya odaklı çalışıyoruz. Sınıflar o kadar kalabalık ve ders saati o kadar yetersiz ki bu sürede ekstra çalışmalar yapmak neredeyse imkansız gibi. Bunlara ilave olarak öğrenci hazırbulunuşluğu da yetersiz olunca ders saati o seviyeyi yükseltmeye ve programı işleyip yaratıcılığı geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaya elverişli olmuyor"; "Evet yapmaya çalışıyorum ama zaman kısıtlı sınıf mevcutları kalabalık olunca bazı aksilikler olmuyor değil. Birlikte ritim kümeleri yapıp birlikte çalışıyoruz. Ellerimizi, sıraları bulabildiğimiz vurmali çalgıları (bazen de kendimiz yapıyoruz onları kullanıyoruz) kullanarak ritimleri hem yazıp hem de vuruyoruz. Ezgiler besteliyoruz. Ama dediğim gibi bunlar yeterli olmuyor. Hem programı yetiştirip hem bu çalışmalarını sadece haftada 45 dakika ile yapmak zor"; "Evet oluyor. Programı pek uygulamıyorum o nedenle etkinlikler, afişler, oyunlar hazırlıyorum. Oyunları nasıl oynayacağımızın ayrıntılarını anlatıyorum. Ama oyunun geliştirilmesini onlara bırakıyorum ve yeni oyunlar oluşturmalarını istiyorum. Bir de ritim kümelerini öğrettikten sonra onların ritimleri geliştirmelerini istiyorum. Bir şarkıyı istedikleri gibi geliştirmelerini istiyorum. Bir şarkıyı istedikleri gibi ritimler yapıyorlar. Ayrıca şarkılar ya da şarkı sözleri yaptırıyorum. Çeşitli şarkıların sözlerini değiştirmelerini istiyorum ya da o sözlere daha farklı ezgiler yazmalarını istiyorum. Elbette bunlar her sınıfla yapabildiğimiz şeyler değil. Ders süresi biraz daha yeterli olsa daha zengin içerikler hazırlayabiliriz. Süre yetersiz kalıyor bir de sınıflar kalabalık. O nedenle her zaman yapamıyoruz" şeklindeki ifadeleriyle ders etkinliklerinde yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik etkinlik yapma durumlarını belirtmişlerdir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Lisans Eğitim/Öğretim Sürecinde Yaratıcı Düşünme Becerisi Eğitimi Alma Durumları Temasının Alt Temalarına Göre Dağılımı

Alt Temalar	Evet		Hayır		Kısmen	
	f	%	F	%	f	%
Lisans sürecinde ders olarak eğitim alma durumları	9	42,86	12	57,14	0	0,0
Alınan eğitimi yeterli görme durumları	2	22,22	7	77,78	0	0,0

Tablo 5; öğretmenlerin 12'sinin (%57,14) lisans sürecinde yaratıcılık ile ilgili bir eğitim almadığını; %22,22'lik oranla alınan eğitimin de yetersiz olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

"Aslında aldık ama yeteri kadar almadık. Bence özellikle müzik öğretmenlerinin yaratıcılık eğitimi ile ilgili konuları belki de yaratıcı drama seminerlerini almaları zorunlu olmalı"; "Hayır bizim dönemimizde bununla ilgili bir ders ya da ders içeriği hiç hatırlamıyorum"; "Eğitim dersleri aldık ama bu konuyu hatırlamıyorum. Alandan hoca girmemişti derslerimize. Açıkçası bu derslerde aldığımız bilgileri alana nasıl uygulayacağımız da anlatılmadı. Hep deneme yanılma ile öğreniyoruz"; "Evet, sınıf yönetimi dersinde aldık ve materyal geliştirme derslerinde aldık. Çok ayrıntılı değildi. O nedenle pek öğretici değildi" biçimindeki öğretmen yorumları da Tablo 5'deki soruna dikkat çekmektedir.

Tablo 6: Öğretmenlerin Yaratıcı Düşünce İle İlgili Hizmetiçi Eğitim, Seminer ya da Çalışmaya Katılma Durumları Temasının Alt Temalarına Göre Dağılımı

Alt Temalar	Evet		Hayır		Kısmen	
	f	%	f	%	f	%
Yaratıcı düşünce ile ilgili eğitime katılma durumları	1	4,76	20	95,24	0	0,0
Müzik eğitimi ile ilgili eğitime katılma durumları	1	4,76	20	95,24	0	0,0

Bu sonuçlara göre; araştırmaya katılan öğretmenleri 20'si (%95,24) gibi büyük çoğunluğunun yaratıcı düşünce ve müzik eğitimi ile ilgili herhangi bir hizmetiçi eğitim, seminer ya da çalışmaya katılmadığı saptanmıştır.

Bu sorun ile ilgili müzik öğretmenleri; *"Hayır katılmadım. Ama katılmayı çok isterdim. Sadece zorunlu verilen seminerlere katılıyor onlarda da müzik ya da yaratıcılık ile ilgili konular yok"; "Milli eğitimde maalesef bu tarz eğitimler pek olmuyor. Özellikle bizim alanımızda pek hizmetiçi eğitim duymuyoruz. Bu üzücü bir durum. Bize pek önem verilmediğini hissediyoruz oysa dersimiz pek çok kişinin düşüncesi olduğu şekilde şarkı öğretmenin çok ötesinde bir ders. Çocukların sanat eğitimi almaları gerekli ve toplum olarak bu konuda daha bilinçlenmemiz gerekiyor bence"; "Milli eğitimin açtığı yaratıcı drama semineri vardı 2 kur ona katıldım. Keşke daha uzun süreli bir eğitim olsaydı. Bence bu seminerlerin mutlaka zorunlu olması lazım. Ben çok faydasını gördüm"; "Hayır katılmadım. Böyle bir çalışmayı görmedim bile. Müzik alanında değil genelde başka alanlarda eğitimler açılıyor bizim alanımızda olmuyor. Biz denk gelemiyoruz ya da duymuyoruz"* şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Yaratıcı Düşünme Potansiyeline Sahip Öğrencilerin Kişilik Özelliklerini Betimleme Durumları Temasının Alt Temalarına Göre Dağılımı

Alt Temalar	Evet		Hayır		Kısmen	
	f	%	f	%	f	%
Yaratıcı düşünce özelliklerini bilme durumları	15	71,43	6	28,57	0	0,0
Özellikleri betimleme durumları	15	71,43	6	28,57	0	0,0

Tablo 7’de; 15 (%71,43) öğretmenin yaratıcı düşünce özelliklerini bildiği ancak 6 (%28,57) öğretmenin yaratıcı düşünebilen öğrencilerin kişilik özelliklerini bilmediği görülmektedir.

Öğretmenlerin yaratıcı düşünceye sahip öğrenciler ile ilgili ifadeleri; “Derse ilgili, güzel cevaplar verebilen, performans ödevlerinde arkadaşlarına göre daha özgün ödevler getiren öğrenciler bence yaratıcılık kabiliyeti olan öğrenciler oluyor”; “Çocuklarda hiç böyle bir beklentim olmadı. Onu farkedebilmem için benim önce benim bilgim olması gerekir sanırım. Ben de de yok”; “İlgili, katılımcı öğrenciler, ayrıca etkinliklerde katılımcı ve yeni fikirler katabilen öğrenciler oluyor bence. Ayrıca bir de yaratıcı gücü olan çocuklar diğerlerine göre daha farklı davranıyorlar, daha farklı konuşuyorlar, hayal güçleri daha da yüksek oluyor”; “Verdiğim performans ödevlerinden anlıyorum. Ezgi oluşturmalarını istiyorum. O zaman istediğim gibi ödev yapıp getirebiliyorsa hemen algılayabiliyorsa, geliştiriyorsa anlayabiliyorum. Ayrıca verdikleri cevaplar diğerlerine göre daha farklı ise ve sosyal yönleri kuvvetli ve zeki öğrencilerse oradan da anlıyorum” şeklindedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin;

- %76,19’u müzik dersi öğretim programını uygulayamamaktadır. Oysa “Müfredat programı, öğretimde temel görüşü, amaçları ilkeleri, uygulama yöntemlerini, araçlarını ve bunlara uygun olarak dağıtacağı belirleyen, bu nedenle eğitimi-öğretimi yönlendiren en önemli etkidir. Her dereceli okulda eğitim-öğretim, müfredat programına göre yürütülür” (Sun, 1969: 205).
- %80,96’sı kendilerinin uygun bulduğu bir ders programını uygulamaktadır.
- %95,24’ü öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyini yetersiz bulmaktadır.
- %100’ü müzik dersi öğretim programını öğrenciler açısından uygun bulmamaktadır.
- %47,62’si müzik dersi öğretim programının yaratıcı düşünme becerisini kapsayan etkinlikler içermediğini düşünmektedir.
- %52,38’i uygulamalarında öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik etkinlik gerçekleştirilmekte ve %100’ü de ders süresini etkinlik için yetersiz görmektedir.
- %57,14’ü lisans eğitim/öğretim sürecinde yaratıcı düşünme becerisi eğitimi almamış; %77,78’i de alınan eğitimi yeterli bulmamaktadır. Oysa okuldaki aktif anlayış ve yöntemlerle yetişen kişi, toplumda yapıcı, yaratıcı, kurucu, girişken, üretici ve problem çözücü olacak; etkin bireylerden oluşan toplum da gelişecektir (Duruhan, 2006: 309).
- %95,24’ü yaratıcı düşünce ve ile müzik eğitimi ile ilgili herhangi bir hizmetiçi eğitim, seminer ya da çalışmaya katılmamıştır. Bu durum; bir ülkenin kalkınmasının ve varlığını çağdaş uygarlıklar arasında sürdürebilmesinin temelini oluşturan eğitim sisteminin en vazgeçilemez unsuru olan müzik eğitiminin çocuklara gereği gibi verilebilmesi (Yazıcı, 2009: 3) yönünde olumsuz bir sonuçtur.
- %71,43’ü yaratıcı düşünce özelliklerini bilmekte ancak %28,57’si yaratıcı düşünce potansiyeline sahip öğrencilerin kişilik özelliklerini bilmemektedir. Oysa yaratıcılık; bireye farklı ve üretici düşünme zincirlerini kullanarak alışlagelmiş zincirlerden kopma gücü verecektir (Semerci, 2000: 37).

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilerin dikkate alınması önem kazanmaktadır:

- Öğrencilerin yaratıcı düşünce düzeylerinin artırılması için müzik derslerindeki yaklaşımları izlenmelidir.
- Yaratıcı düşüncenin okul öncesi eğitimi döneminden itibaren, örgün eğitimin her kademesinde yer alması; öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren yaratıcılıklarının farkına varması ve kişisel/akademik gelişimlerinin sağlanması açısından gereklidir.

- Müzik dersi programı yaratıcı etkinlikler içermelidir.
- Yaratıcı düşünce yöntemine dayalı müzik eğitimi/öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için müzik öğretmenlerinin yaratıcı düşünce ile ilgili bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Öğretmenler; öğrencilerin yaratan, problem çözen ve üretken bireyler olabilmeleri için aktif öğrenme yöntemlerini uygulamalarında kullanmalı; bilgi aktarmak yerine öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlamalıdır.
- Müzik öğretmenleri için yaratıcılık eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- Müzik eğitimi ve yaratıcılık ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmalıdır.
- Çocukta var olan yaratma isteği müzik eğitimi yolu ile geliştirilmeli ve gerçekleştirilmelidir.
- Müzik öğretmeni, çocuğun yaratıcı biçimde düşünmesini sağlayacak ortamlar sağlamalıdır.
- Yaratıcılık ve müzik eğitimi/öğretimi ile ilgili gerek yurtiçindeki gerekse yurtdışındaki çalışmalar/araştırmalar incelenmelidir.
- Yaratıcı düşünce; müzik öğretmenliği bölümlerinde ders olarak yerini almalıdır.
- Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcılık düzeylerinin saptanmasına ek olarak yaratıcılık düzeylerinin nasıl geliştirilebileceği üzerine çalışmalar yapılmalıdır.
- Öğretmen; öğrenciyi yaratıcılık bağlamında özgür bırakmalı, ders dışında da öğrenciye zaman ayırmalıdır.
- Yaratıcı düşünce, müzik öğretimi yoluyla kazandırılması gereken en üst düzey düşünme becerisi olmalıdır.
- Öğrenciler kalıp içerisine konulmaya çalışılmamalıdır.
- Öğrencinin, müzik öğretimi aracılığıyla edindiği bilgileri kullanabilmesi, üretebilmesi, toplumu yönlendirebilmesi sağlanmalıdır.

Not: Bu çalışma 03-05 Ekim 2013 VI. Sosyal Bilgiler Eğitimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akbaş, T. (1991). Okulda yaratıcılık. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (7), 13-21.

Altar, C. M. (2009). *Sanat felsefesi üzerine*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Baştuğ Şen, S. (1999). *Piyano tekniğinin biyomekanik temeli*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Duruhan, K. (2006). Aktif anlayış ve yöntemlerle öğrenci yetiştirme. Bulunduğu eser: Solak, A.(Ed.). *Felsefe ve eğitim* (ss. 309-327). Ankara: Hegem.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Fubini, E. (2003). *Müzikte estetik*. Ankara: Dost Kitabevi.

Langer, S. K. (2012). *Sanat problemleri*. İstanbul: Mitos-Boyut Yayıncılık.

Lewis, A. & Smith, D. (1993). Defining higher order thinking. *Theory Into Practice*, 3 (32), 131-137.

Moseley, A. (2012). *A'dan z'ye felsefe*. İstanbul: Ntv Yayınları.

Osho (2011). *Yaratıcılık: içindeki güçleri serbest kılmak*. İstanbul: Ovvo Yayınları.

Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi.

San, İ. (1979). *Sanatsal yaratma, çocukta yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

San, İ. (2008). *Sanat ve eğitim: yaratıcılık-temel sanat kuramları-sanat eleştirisi yaklaşımları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Semerci, N. (2000). Mikro Öğretim Dersinde Kritik Düşünmenin Eleřtiri Becerisini Geliştirmeye Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 20 (116), 23-27.

Sun, M. (1969). *Türkiye'nin kültür-müzik-tiyatro sorunları*. Ankara: Kültür Yayınları.

Uçan, A. (2005). *İnsan ve müzik insan ve sanat eğitimi*. Ankara: Evrensel Müziķevi.

Yazıcı, T. (2009). *İlköğretim müzik dersinin uygulanmasında karşılaşılan sorunların, öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi (Trabzon ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Trabzon.